

Landskap: Småland Upptecknat av: Sven Gustavsson,
Härad: Kinnevald Adress: Karatorp, Urshult.
Socken: Urshult Berättat av: Olika personer, angivna
inne i samlingen.
Uppteckningsår: 1932. Född år i

Uppteckningen rör	sid.
Digerdödsröset.	1.
Troll, - "Ellebergagubben,"- väderleksspådom.	2-3.
Två gästare i strid.	4.
Näcken i gestalt av vit häst.	5.
Hur Slongö fick sitt namn.	6.
Ordstäv.	7.
Ordspråk.	8.
Gamla iakttagelser, väderleken, slakt m.m.	9.
Dåligt och turligt möte.	10.
Dödsvarsel.	10.
Medel mot vårtor.	11.
<u>Kärleksvisa</u> : "Hjalmar och ^{Hulda} Ingeborg."	12-17.
<u>Gånglåt</u> : "Den vägen som leder till min vän..."	18-19.
<u>Kärleksvisa</u> : "Ung Erik mötte Karin sin på skogens öde stig..."	19-23.
<u>Sjömansvisa</u> : "Ifrån främmande land hem till..."	23-24.

44 sid.

<u>Skolsång</u> : "Roligt att i skolan gå..."	25.
<u>Sjömansvisa</u> : "Farväl min unga sköna brud...."	26-28.
<u>Kärleksvisa</u> : "Alfred och Ida."	28-30.
<u>Kärleksvisa</u> : "Förken Agnes uti dystra drömmar går..."	31-33.
<u>Visa</u> : "När solen den gick neder över Sandhamns skär"	33-34.
<u>Kärleksvisa</u> från Bohuslän: "På Bohusläns kust..."	34-37.
<u>Visa</u> : "Ryttmästare Silverlord."	38-42.
<u>Kärleksvisa</u> : "Axel och Lina."	43-44.

4751

Kärleksvisa.

Fröken Agnes uti dystra drömmar går uti nattens
tystnad, ingen ro hon får. Fastän rummet fint, och hon
är sidenklädd, hennes sömn den flyr uppå spetsprydd
bädd.

Uti nobla kretsar uppå bal och fäst fröken Agnes
måste vara med som gäst. Lotsas sjunga spela fastän
ingen ser att hjärtat blöder/ fastän munnen ler.

Uti ensamheten en tår på kinden ran^h/ varför blev
jag inte fattig född som han, att vara glad och
fattig vilken härlig lott, mot att rik och fridlös
bo på gyl^hne slott.

O grymma öde varför blev jag född, uti kvavfull läng-
tan blev min tid förrödd. O, varför blev jag uti dessa
salar stäld, allting vittnar här om våld och våld. -

Gustav torparsonen aldrig jag förglömma kan, nu sex år
förflutit sedan han försvan^h. Ej ett ord till v^hasked, ej
ej en enda rad, kanske han vilar i den kalla gr^hav?

Eller har han stupat i en strid så
het, uti nöd och armod? O, vem väl vet! Eller har han
glömt den lilla vännen, som till hemligt möte honom
honom ofta kom.

Så hon tankfullt satt uti kvällens stund,
då hennes fader kommer in på hennes rum. O, min dyra
Agnes nu din fader gläd, och nästa vecka dig i brud-
dräkt kläd.

Agnes svimmar av men fattar sedan mod, nog är
er välmening mot mig allt för ^{god} ~~god~~. Men förlåt min
far jag mig ej gifta vill och mindre höra greve
Regnhold till.

Hu bortskända barn utropar fadern vred, skall
dunsom andra ej följa tidens sed. Det är ej för snart
din frökentid tar slut, och det är din plikt att lyda
utan prut.

Det är min plikt att lyda känslans röst,
Gustav torparsonen är min vän och tröst. Honom jag ej
glömmer, glad idöden går för den som jag har älskat se-
dan bardoms år. Skriv endast på denna sida!

Nu jag reser långt bort till västerns land,
där ett vänligt öde vill ta om mig hand. Ja, jag
reser dit som Gustav rest förut, och kanhända min
frökentid tar slut.

Farväl mitt hem mitt gamla slott och borg.
Inom vars murar dväljes kval och sorg. Farväl i salar
och i sköna lind, en hälsning sänder jag er med him-
melsk vind.

Hjalmar och Ingeborg.

När solen den gick neder över Sandhamns skär där
satt sköna och hulda Ingeborg. Ifrån havet hon vän-
tade kung Hjalmar sin vän hennes hjärta det anade
stor sorg.

Var välkommen var välkommen o du stormande hav för
det långsamma skeppet uti hamn. Mins du sist när du lek-
te kring de hjältarnes kind, var dit hjärta var det
varmt eller kallt.

Skriv endast på denna sida!

4751

Var välkommen var välkommen o du stormande
hav, för det långsamma skeppet uti hamn. Var den hjäl-
ten väl döder när du gånger därifrån, eller såg du
hur det blodet rann.

Men sen kommer där en ståt liksom över hennes
syn liksom fågeln han svingar sig i skyn. Men den
vimplen hon såg den var väl ej färgad för kung,
Hjalmar låg döder där ombord.

Ja hon dingnade neder och faller till jord ty det
gjorde hennes hjärta stor sorg. Men nu sörger hon
ej mera för kung Hjalmar sin vän för nu vilar han
hos Gud himmelen. *sista versen*

Kärleksvisa ifrån Bohuslän.

På Bohusläns kust ibland skären de grå där ser man
en grav med ett ankare uppå. Den saknar att klädd utav
kransar och band, des prydnad består utav vågskum och
sand.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

34

Uppå Hjalmar's grav där blev sätter
en minnesvård där skön Ingeborg har
fällt så många tår. Men nu vilar den
unge tapre krigaren i nord hos den
sköna och hulda Ingeborg.

Men sagan om den som i graven är gömd av fiskarbefolkningen icke är glömd. Och om tiden icke mitt minne förstört så vill jag berätta den ,som jag har hört.

Bland åldriga granar som växte på strand där såg man en fiskareflicka ibland. Hon stod där så ensam med hand under kind och lysnade tankfull på susande vind.

Hon sukkade djupt ,O hur smärtsamt det är att så vara skild från den man har kär. O, svara mig bölja från blånande hav, säg var finns min älskling är han uti grav?

Eller har han mig glömt och tagit en an, O, Gud den tanken kan ej vara sann. Han lovade mig förr än han for bort att komma igen inom kort.

4751

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

36

Han sade ju och när han slöt mig i famn, jag skriver så fort jag kommer i land. Men icke en rad ifrån honom jag fått fast tvenne år gått sedan den dagen förgått.

Med sorg i mit hjärta här ensam jag går, mitt sällskap är vågen som skummande slår. I susande granar och mörk gråa skär i ären de enda som mig hålla kär.

Hav tack för all vänskap i visat mig har nu
nu avsked från världen för evigt jag tar. Min grav
skall jag bädda i vågornas famn bland sjötong och
näckros vila jag skall.

Fast grymt uti djupet jag fångslad ju är du seg-
laren's köl utav skomsamhet^{en} skär, dess yta vars vågor
skall föra iland det hjärta som brustit ej långt ifrån
land.

Sen löser hon sakta sitt blockadeⁿ hår och sedan
neder till stranden hon går, där viskar hon åter sin
älskades namn och sjunker så stilla i vågornas famn.

4751

En kort tid därefter när flickan försvan
man liket av henne i vågorna fann. Sen fick hon sin
grav invid granarnas fot där vilar hon tryckt emot
stormarnas hot.

En sjöman som kommer ifrån främmande land
reser ett ankare uppå hennes grav. På detta han lät
hugga ut dessa ord: "Här vilar den vän som jag älskat
på jord."

Men kattigats böljor de skummande slår
mot foten av graven allt år ifrån år. Men sagan om
den som i graven är gömd av fiskarbefolkningen icke är
glömd.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—*—
37

4751

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

38

Ryttmästare Silverlord.

I låga ryttar torpet vid höga ⁿⁿUmeberg där bor en ensam kvinna lik snö var kindens färg. Och tårar föll på linet på vilket tungt hon spann, när långsamt uti spisen den råa veden brann.

Med förklädssnippen trasig hon emot ögat tog, vist är det tio år sen min Ola från mig drog. Uti den Polska fejden, men ej ett enda ord, jag hört av honom sedan, vist ligger han i jord.

Väl är han från mig tagen med kulor eller järn, Och borta är min glädje min stolthet och mitt värn. Och gossen som vi hade när han for hemifrån den haver Herren tagit att jag väl gråta må.

Att sitta övergiven år ut och år in som jag. Det är att långsamt provas av ödets hårda slag, jag redan är förgråten, och bruten är min kraft, och liten den glädje som jag i livet haft.

Ettår vi levat samman blott ett när kriget kom och
uti evig ängsland min glädje bytte om. Hvar natt i mina
drömmar han blodig för mig stod, och sedan dog den lille.
då svek mig allt mit mod.

Dock höll jag modet uppe i flera vintrar än, jag tänkte
att jag skulle få återse min vän. Det talades om seger,
som unge kungen vann, att freden skulle komma så tänkte
jag ibland.

Men freden kom dock aldrig ej hälsning eller bud, kan-
hända att han lever och har mig glömt O, Gud. Den tanken
var mig bitter och utsäglig, om bergen ville rasa över
mig och falla över mig.

Så kvad den arma Elin en bister vinterkväll och såg sig
om bedrövad uti sitt lungna tjäll. Då hördes steg där ute
hon knapt sig resa hann förrän i stugan träder en ståtlig
ridderman.

God afton så han sade, god afton och Guds fred
jag kommer ifrån kriget och ifrån det rätta led, Och trött-
nat har min gångare, i lånar mig väl hus, och låter mig
väl sova till dagen ljus.

Förvånad hörde Elin den granne herrens ord,
jag är en fattig kvinna och ensam på vår jord, Har ingen-
ting att bjuda en så förnämer gäst, behövs inte heller
blott foder åt min häst.

Jag foder haft tillräckligt sen vargen tog min
ko. En sådan ståtlig herre man ej om ont kan tro, och vågar
därför bjuda ers nåd att sitta ~~att sitta~~ ner, mens jag går
ut en vandring och efter hästen ser.

Bliv kvar min goda kvinna, det har jag redan
gjort, ty utan lov en krigsman tar för sig på var ort.
Ni kommer ifrån kriget bröt Elin häftigt ut, det gör jag
raka vägen nu är det äntligen slut.

4751

Om annat låt oss tala jag är på kriget mätt här är så fint och nätt, Och själv i bästa åren det syns att ni är, hur kommer det sig att ni vill sitta här.

Det är väl Herrens vilja hans lag men inte min, ty hårt jag blivit straffad, men säkert är mitt sin. Min man gått ut i kriget och säkert är han död, jag har ej hört det minsta av honom i min nöd.

Man bör ej tro det värsta var riddersmannens svar, ty har han även fallit så finns det män kvar. En kvinna som en krigsman bör taga sig för sed, bör för det första gifta sig, och göra klart besked.

För Guds skull käre herre, nej tala inte så, min Ola vill jag trogit igenom livet stå. Men om sin egen tro emot eder Ola bröt, då vill jag dö min herre, och rösten Elin tröt.
Gråt ej sad riddermannen med en förändrad ton, vad tjänsten har uträttat vid Liljehöks skvadron, Som riddare benämndes han och kallades hans lord. Den karlen vill jag minnas, det var en man med mod.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

41

På mina knän jag beder välsignade ers nåd, vet ni om honom mera ? Ack ja, ett tappert dåd, som uti Sveriges hävder kanhända får ett rum. Han räddade sin konung i träffningen vid Stumm.

Förvissad jag mig känner och vet att det är sant, en blick sågs därvid lysa i Elins ögon blå: Ja, har han räddat kungen så hövs mig ej mera gråt, han har mig varit trogen min Ola mig förlåt.

Det gör han av allt hjärta skrek riddersmannen bård och slöt den arma kvinnan intill sitt bröst av stål. Du är en ärlig kvinna och åt mig allt förgod, fast av din Ola blivit Ryttnästare Silverlord.

4751

Kärleksvisa.

Axel och Lina.

När som månen uppå fästet ilar och om natten gångar sig
till ro. Alla då i sömnen sökt sin vila men på stranden
ser man vandra två.

Det var Axel med sin Lina, skeppet redo är att gå från
land. Avskeds kyssen vill han henne giva därför mötas de
vid havets strand.

En signal från skeppet hördes ljuda, Axel famnar om sin
trogna brud, Och sin lille julle ifrån stranden skjuter,
ajö min huldbekläda brud.

Tiden ilar snart på lätta vingar fyra månader förgångna
var. Ingen fanns som räddning kunde bringa, stackars
Lina går där ensam kvar.

Lina går i tusen tankar medan månen uppå fästet far. Och
om natten ser mna henne vandra för att tala med de böljor
blå.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

43

4751

O, du grymma stolta bölja har du stulit bort min vän,
har du det så låt mig honom följa bölja, bölja, giv mig
svar igen.

Vattnet stiger i en hast försjunker, Skeppet strandat har
och gått i kvav. Ingen fanns som räddning kunde bringa
därför fick han en förtidig grav.

Som bortstelnad där hon sjunker neder, Skeppet ned på
botten av det kalla hav. Axel, Axel hör du ej jag beder,
Axel svara mig ifrån din kalla grav.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—*—
44

ACC. NR. 4751

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. *Upptecknat av:* Sven Gustavsson.
Härad: Kinnevald. *Adress:* Karatorp Urshult.
Socken: Urshult. *Berättat av* H. Jonasson, Västerbotorp,
Uppteckningsår: 1932. *Född år* i

Död sedan ett tiotal år sedan.

Uppteckningen rör

Digerdöds röset. En gammal sägen från
Ugglehult, Urshult.

Skriv endast på denna sida!

Då jag för ett tjugotal år sedan blev boende här i Karatorp, kom jag att fästa min uppmärksamhet på ett stenrös, som låg i en rågång där jag ofta hade min väg på grund av vissa omständigheter. Jag frågade många om detta rös, men utan resultat. Men så efter många år blev gåtan löst. "Digerdödsröset", sade en gammal man på min fråga. Då måste Ni berätta mig vad Ni vet om det, "inte så mycket bara det, att för långt tillbaka i tiden gick det en gräslig sjukdom som di kallade digerdöden. Då begravdes det mycket folk i den där slätten som ligger söder om röset strax intill. Ja, sjukdomen var så svår att di doghallesamman så när som två, en flicka i Dunshult samt en gosse i Esbjörnamåla överlevde, dessa båda skola ha blåst sig samman med vallhorn, och befolkat trakten på nytt. Så det är en gammal pästgård den där platsen från gången tid", sade den gamle mannen.

Platsen är belägen å Ernst Fröbergs ägor i Ugglekull i Urshults socken.

ACC. NR. 4751

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Sven Gustavsson,

Härad: Kinnevald. Adress: Karatorp Urshult.

Socken: Urshult. Berättat av P.J. Magnusson.

Uppteckningsår: 1932. Född år 1864 i Froaryd.

Nu boende i Bosgård Urshult.

Uppteckningen rör

Sägner om Elleberga gubbe som väderleks-
spåman.

Skriv endast på denna sida!

I norra delen av Urshults socken mot gräns-
en av Jäth ligger i sjön Åsnen en udde som kallas Elleberg.
Uti detta berg bodde till något över mitten av gångna år-
hundradet ett troll, som av folket kallades "Ellebergagubbe".
På sina färder, som han alltid företog nattetid utöver fjor-
darna, använde han sig av båt ur vilkens bak en eldstråle
sprutade högt mot skyn. Sittande mitt i båten körde han
med hög fart vida omkring. Så snart han visade sig sade
folket, "nu blir det annat väder för nu är Ellebergagubben
ute och justrar," och detta skulle alltid ha slagit in.
Om ordet justra äro meningarna något delade, somliga mena
att ljuset som utgick ur båtens bak, hänsyftar på ordet
justra. Andra däremot tro att han fiskade med juster, ett
fiskeredskap, som förr mycket använts, detta torde också
vara det riktigaste. Jätfjorden var hans käraste tillhåll
dock besökte han någon gång längre bort liggande fjordar.
En gång skulle några ungdommar begiva sig över från fast-
landet till Sirkön, till en byhippa, som på den tiden före-
kom. Båten blev ganska hårt nedlastad, då den kom ut började
någon av sällskapet skämta: "Tänk om Ellebergagubben kom-

mer körande, hur skulle det då gå?" Mera hanns inte sägas, förrän den välkända eldkvasten blev synlig i horisonten. Man kan lätt tänka sig den bestörtning, som uppstod bland ungdommarna. Dom trodde att gubben skulle taga hämd med det samma. På några sekunder plöjde han fjorden rakt emot dem, men då han kom alldeles inpå svänger han litet åt sidan och styr in i en vik och stannar där, plockar han fram fiskgräjur och börjar fiska. Ungdommarna voro inte sena att komma i land, glada att väl komma ifrån äventyret med Ellebergagubben.

ACC. NR. 4751

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Sven Gustavsson.

Härad: Kinnevald. Adress: Karatorp Urshult.

Socken: Urshult. Berättat av Gustav Adamsson

Uppteckningsår: 1932. Född år 1864 i Esbjörmåla.

Uppteckningen rör

Sägen från Esbjörmåla i Urshult.

Två gastar i strid.

Skriv endast på denna sida!

Två bröder hade kommit överens om att jaga en dag tillsammans. Fördenskull begav sig den ene brodern, som var boende i Froaryd, innan dagern, en morgon tvärsöver hagarna till Esbjörnamåla där den andre hade sitt hem. När han kom ut till stora vägen, Urshult-Jäth ungefär en kilometer norr om Rössmåla till en vägpåle. Innanför denna påle fanns på den tiden en del stora björkar. Kring dessa träd foro i rasande strid två gastar. Mannen hade blivit stående innan han hunnit fram till platsen och åset striden. Då de hållit på en stund kommer den ene gästen fram till mannen och säger: "Foxade jag honom inte bra?" "Jo, foxa honom mer," sade mannen. Nu bar det iväg tillbaka och striden började på nytt fast nu mycket värre. Det säges att de både revos och slogos. Från träd till träd bar det iväg inåt skogen, så småningom försvann di, men oväsendet fotsatte dock en god stund för att så småningom dö bort i den tidiga morgonbräckningen.

Detta inträffade i början av 1860 - talet.

ACC. 4751

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. *Upptecknat av:* Sven Gustavsson.
Härad: Kinnevald. *Adress:* Karatorp Urshult.
Socken: Urshult. *Berättat av* Eva Persson,
Uppteckningsår: *Född år* 1834 *i* Kärsgärde Urshult.

Uppteckningen rör Då näcken uppträdde som vit häst. Säggen
från Fohlaboda i Urshult.

Skriv endast på denna sida!

En flicka blev en gång i tiden sänd att hämta her-
gårdens häst, som var på bete för att harva en åker. Hästen
var till färgen vit. Uppkommen i hagen fann hon strax en
vit häst, vilken hon tog med sig hem och spände för har-
ven. Men då förstod hon att hon fått tag i Näcken i stället
för hästen. Hon lät sig ej förskräckas, hon körde åkern
runt oupphörligt, att vänta hade varit detsamma som döden.
Tre gånger harvade hon om åkern sedan selade hon av Näcken,
då detta var gjort tog hon va sig förklädet och slängde
om huvudet på honom, nu var hans makt bruten. Med gräslig
fart störtade han sig i sjön och försvann. Han visade sig
icke mera som häst, han hade fått nog, som häst åtminstone.
Det sägs, inte att förglömma, att fradgan dröp av honom
efter harvningen.

ACC. NR. 4751

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Sven Gustavsson.

Härad: Kinnevald. Adress: Karatorp Urshult.

Socken: Urshult. Berättat av Allmän känd i Wemboö.

Uppteckningsår: 1932. Född år 1 i i

Uppteckningen rör Sagen från Urshult. Hur Slongö fick sitt
namn.

Skriv endast på denna sida!

Emelund
Kärrvalla
Urshult
1939

Uppd. av Sv. Gustavsson
4751 Ber. av M. Karlsson i
Wemboö

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6

Slongö tillhör Fohlaboda, ligger i sjön Åsnen i gränsen mot Jäth. På denna ö bodde i forna tider en trollgumma vida känd och frukttad för sin styrka. Det var på den tiden då Urshults första kyrkoklockor sände ut sina toner i den vida rymden. Dessa ljud tålde inte gumman, hon började ruva på hämd. Så en dag hade hon sin plan klar. När klockorna ånyo ljödo tog hon av sig strumpebandet valde ut en sten som hon med väldig fart slongade iväg mot kyrkotornet. Men mislyckades i denna sin onda avsikt, bandet brast, stenen slant och föll ned på ett berg i Wemboö kallat Knallehall. Trycket vid slongningen var så stort att ön remnade mitt i tu, en vattenränna på flera meter uppstod och ön blev för alltid delad i två öar. Gumman försvan efter den händelsen, vart vet ingen. Slongstenen vittnar om en förgången tid, den är en sevärdhet, vore värd att skyddas.

Den är belägen på Magni Karlssons ägor i Berg.

ACC. NR. **4751**

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. *Upptecknat av:* Sven Gustavsson.
Härad: Kinnevald. *Adress:* Karatorp Urshult.
Socken: Urshult. *Berättat av*
Uppteckningsår: 1932. *Född år* i

Uppteckningen rör Ordstäv och Ordspråk.

Skriv endast på denna sida!

4751

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ordstäv.

7

"Befall dig Gud i väl och kryp ner,
här är nock uppe". Som han sa, käringedön
när Bärmark gick ner sig i sjön och auropade
honom om hjälp. Han lyckades dock taga sig upp
själv.

"Känt bå sämre å bättre", som han sa Karl Dolk
om prästgårdens slättergröt då kyrkoherden
frågade vad han tyckte om an.

"Har en bara sågel, brö de få en väl." sa Inge-Petter,
då han saltade ner två hundrakilosgrisar och
hade det dåligt ställt med bröd.

"Jo få si de lätte på", sa Svenssa -Andersson
då han tog kvarnasäcken på ryggen och satte sig
på att åka uppför backarna.

"Var och en går sina ärende": sa Pål då han låg
full i tyrnbusken, då folk undrade varför han
låg där. "Djävulskap", sa Sköna-Dangel om lutfisk-
en, då han en jul förättit sig, och då det sedan
bjöds på mera fisk.

Skriv endast på denna sida!

Ordspråk.

Objuden gäst är ej väl sedd. Döm ej om dag som ej är randad. Inte tacka utan bju igen.

Små grytor ha också öron. Ett äpple om dagen håller läkaren från dörren. När en fattig skall koka gröt så blir det välling. Ondt gräs förgås inte så lätt.

Gamla kattor lapa också mjölk. Gåvor och gengåvor vara vänner längst. När den fattige kommer till välde vet han varken hut eller snälde. Stora hus och tomma, små hus och fromma. Det som gömmes till natten gömmes till katten. Man skall rätta munnen efter matsäcken. Man vet vad man har men ej vad man får. Den som inte ser upp med ögonen han får se upp med pungen. Det man inte har i huvudet får man ha i benen. En fluga gör ingen sommar. Oxe åt andra stut åt sig själv. Den enes död är den andres bröd. På sig själv känner man andra. Där något är där något spilles. Man skall unna andra så gott som sig själv. Där marren är bunden där gnager hon.

ACC. NR. 4751

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. *Upptecknat av:* Sven Gustavsson.

Härad: Kinnevald. *Adress:* Karatorp Urshult.

Socken: Socken. *Berättat av* _____

Uppteckningsår: 1932. *Född år* _____ *i* _____

Uppteckningen rör Gamla iakttagelser och gammal folktro.

Skriv endast på denna sida!

4751

Gamla iakttagelser.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

När vattnet fläckas i sjön bliver det regn.
När sotet brinner på kokkärlen bliver det också regn.
Likaså när vattnet sjunker häftigt i brunnar och källor.
När vattnet blommar leker braxen. När allövet är så stort
som mössöron ,då ser ålen, då är det tid att börja fis-
ka honom. Lämplig tid att så korn är : när eken täcker
duvan, då enbusken ryker, när tyrnet blommar och då
jorden simmar sig. Svinslakten bör företagas på nedanet,
då blir fläsket bäst. Veden bör huggas på nyet då brinner
veden bäst.

4751

Gammal folktro.

Om någon skulle gå bort i något ärende och han då först mötte en man betydde det tur, blev det en kvinna blev det otur, han hade att vänta. Sprang en ekorre över vägen var det ej bra, var det baketter var det bäst att vända om och gå hem igen, för då hade man att räkna med den allra största otur som kunde tänkas.

Om någon råkade servera en brödkaka så att undersidan kom upp betydde det död i familjen, detsamma om någon av familjens medlemmar betraktade sina fingrar väl mycket. Om ett julljus började brinna på sides, skulle ugglan låta höra sitt "klävit" ja, då var det riktigt säkert att något hemskt var att vänta. Ugglan kunde också varsla om "ett kommande liv", hennes läte blev då förändrat till, "Nyfött, Nyfött". Om den sistfödde trivdes och växte allt för fort var det tecken att han ville komma undan från modersknäet för att lämna plats åt nästa som då ansågs vara i ankommande, men skulle den lille blicka förmycket uppåt de höga rymderna då fick han snart flytta dit upp.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10

4751

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

11

Om någon fick vårtor som han naturligtvis ville bli av med, skulle han stjäla fläsk från en granne, som han skulle lägga mellan två stenar, när fläsket var upprutet skulle vårtorna vara borta. Ett annat sätt, som också var bra, var att tvätta händerna i blomstervasarna på kyrkogårdsportarna, även ett tredje sätt kunde försökas, som bestod i att kasta en ärta i brunnen och sedan springa in under tak innan ärtan hann sjunka till botnen av brunnen.

4751

ACC. NR.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Sven Gustavsson.

Härad: Kinnevald. Adress: Karatorp Urshult.

Socken: Urshult. Berättat av

Uppteckningsår: 1932. Född år i

Uppteckningen rör Visor.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skriv endast på denna sida!

4751

Kärleksvisa.

Hjalmar och ~~Ingeborg~~. *Hulda* ..

På blomsterklädd kulle satt Hjalmar och kvad om
forntida bragder en gång. Och liljornas stjälkar
och rosornas blad sig bugade djupt för hans sång.
Och fåglarna sutto så tysta i träden och gyllene
ax uppå gungande säden, De nickade bifall och
vårvindens fläckt ljuft smekte hans panna hans
krigiska dräkt.

Och hela naturen föryngrad och schön och mild i
dess fästliga skrud. Med nyflätad blomkrans och
vänaste grön nu log som en längtande brud. Och
glädjens och äras och kärlekens minne de höllo
sitt synglas för ynglingens sinne. Och hoppet
med vingar och nyflätad krans, ljuvt bjöd honom
löftets ovanskliga lans.

Då nalkades Hulda och drömmen försvan för ynglingens
tjusade syn. Han såg endast hennes rodnad som brann
likt purpor på snövita hyn. Han kyste en tår från det

4751

strålande öga, han tänkte på värden och sorgerna
föga. Lycksalig han föll i den tillbeddas famn,
och glömde både ära och ryckte och namn.

Hulda

Du älskar mig Hildur och jorden mig bär bland rosor
på daggbestänkt stig. Du älskar mig Hildur och
sällheten är ej mera en främling för mig. Ty ledsna-
dens tomhet och saknadens smärta de finna ej vägarna
mer till mitt hjärta. Ty du är naturen, och flicka
med dig en paradisträdgård det Eden för mig.

Men sviker du mig då , si då slocknar min blick,
då brister av ångest mitt bröst. Då finnes på jorden
från pol och till pol ej någon som skänker mig
tröst. Så svär mig nu Hulda vid den himmel som hör
mig , att aldrig mig glömma vart ödet än för mig ,
att vara mig trogen i lust och i nöd, att älska
din Hjalmar i liv och i död.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13

Min Hjalmar sade Hulda med ljuv milloidi och
tillslöt hans mun med en kyss, hur ofta jag
sagt att dig trogen skall bli, detsamma jag ju
svor dig nyss. Så svär jag därför vid den himmel
som hör mig att aldrig dig glömma vart ödet än för
mig. Att blott för min Hjalmar jag klär mig till
brud, och sviker jag eden då straffe mig Gud.

Och sjunken var solen och fullmånen log så ömt mot
vart älskande par. Kring kullen sin dimslöja aftonen
drog och ändå så sutto de kvar. Dock måste till olika
hyddor de vandra, men svuro än högt att bli trogna
varandra, Och Hulda hon lovade att möta sin vän vid
nästa dagsskymning vid kullen igen.

Så levde den lycklige Hjalmar en tid och sommaren
flydde sin kos, med sommaren flydde och den gyllene
frid likt dalens förvisnade ros, Ty nu utbröt krigets
förödande låga, från sörjande mö måste Hjalmar nu
tåga ihärnad, och Hulda med sällhetens glöd hon svor
honom trohet i liv och i död.

Ett år var han borta och fridens oliv nu växte i riket på nytt. Slut var väl den grymma den blodiga lek och sorgen i glädje förbytt. Med frukt och med ax sågs jorden sig smyckad, då skyndade Hjalmar sig hem för att trycka sin längtande brud till sitt trofasta bröst, att byta den saknad i sällhet och tröst.

Helt nära hans hem kom den åldrige Sven, en granne och tryckte hans hand, "Välkommen behjärtade yngling igen från striden i främmande land." "Tack Sven" sade Hjalmar, "men hur mår väl min flicka, jag ilar till henne och snart skall hon blicka, med himmelskt förtjusande öga på mig du hindrar mig Sven jag begriper ej dig."

Men Sven tog i bälset och ryckte hans häst tillbaka den ystra ett steg. "Jag fruktar du blir ingen välkommen gäst", då stannade Hjalmar och teg, "bemannad dig yngling med mod för att höra en tidning som hela din glädje skall störa. Vet då att skön förskräckliga bud i dag står den stolte Sebastian brud."

O, himmel och avgrund röt Hjalmar och slog för-
tvivlat stålhanskarna hop, men endast du väntar
jag träffar dig nog, att dö för den åldriges rop.
I sporrsträck han red till den trolösas hydda, där
fönstren voro med guldkransar prydda och taket gav
genljud av gästernas sång, av harpors och bägares
klang på en gång.

Här inträdde Hjalmar i krigareskrud och harporna
tystna med hast. Förgrymmad han går mot sin trolösa
brud och griper i brudkransen fast, han sliter den
vilt ur det mörkbruna håret, och blek som en låga
hon redan på båren, satt Hulda med dödskräck i
bävande bar~~am~~ för älskande därars hämnande arm.

Men brudgummen höjde mot Hjalmar sitt svärd och
Hjalmar han höjde och sitt, han ropte sig usling,
att dö är du värd mitt svärd biter bättre än ditt.
Som lejon de kämpade mot varandra en strid på
livet och av hämd ^{strid} ~~ändra~~, som eld lyste ögonens
gnistrande par, men segern ännu oviss och oavgjord han
var.

Så stötte ung Hjalmar sitt svärd med makt mot hårde motståndarens bröst, men denne åt honom dödångens brakt och blek och med roslande röst, sjönk ynglingen ned vid förrädiskans sida, som icke upphörde att gråta och kvida, då hon på den döende älskaren såg, så skön som en avhuggen järnek han låg.

O, ve mig, O ve mig min Hjalmar jag svek, hon ropte och händerna vred. Att svära är lätt, men det är ingen lek att bryta så trolöst sin ed. Och samvets-
kval lägrade sig kring hennes hjärta, och inom tre dagar hon dog utan smärta, vid sidan av Hjalmar hon jordades då, ett brudpar i graven de blevo ändå.

Var säger sagan, när midnatten har, sin stjärnskara kring jorden sträckt, går Hulda med silvervit dräckt kring kullen där ofta med Hjalmar hon suttit har, där hon gjort eden, som hon så trolöst har brutit, och klagar så ängslig blek O, ve mig, min Hjalmar jag svek.

4781

Gångalåt.

Den vägen som leder till min vän, den är
både stenig och ojämn, Men jag skall nog så laga
alla stenarna bortaga på vägen som leder till min
vän .Fallera.

I fjor hade jag en vän , I år har en annan
tagit den. Men låt den mannen vara, han får vara
bland de rara, nog får jag en annan igen. Fallera.

Att tjäna för en flicka för ett år det är just
ingen grönskande vår. Det är den stora smärta jag
bär uti mitt hjärta att jag ej får äga dig till vän.
Fadderalla.

O tänk hur skall det bli en gång när vinter-
kvällen synes dig så lång. Då skall du nog få
bida lilla vännen vid din sida leva ensam blir nog
tiden alltför lång. Fallerala

Otänk hur skall det bli en gång när evighetens
dag dig synes lång. Då skall du nog få ångra ,alla
falska kyssar många, som du en gång har tagit från
din vän. Fallera.

Men sedan man blir gifter en gång då får man
höra barnaskrik och sång, Då får man stå vid vaggan
och sjunga bumfalera för alla de små barnen en
gång fallera.

Kärleksvisa.

Ung Erik mötte Karin sin på skogens öde stig. Han
sade vill du bliva min så skall jag älska dig. Som
makar uti nöd och lust, allt intill livets sista pust.
Tralilalala, Tr: Tr:

Skön Karin rodnade och log och svarade välan, jag
älskar dig det vet du nog så ömt som älskas kan.
Men om du skulle svika mig, den högste Guden straffe
dig .Tralilalala, Tr: Tr:.,

Förr skola stjärnorna falla ned som pärlor till vår
jord än jag dig överger Gud höre mina ord! Han straf-
fe mig till evig tid om jag ej trofast blir därvid.
Tralilalala,-.

Så talte Erik ömt och slöt skön Karin i sin famn, Och från des rosen läppar fick en kyss så lång och varm. Ja, sälla voro båda två, till julen skulle brölöp stå, Tralilalala, -.

Ur Eriks famn sig Karin slet, Och hän mot hyddan lopp. På munnen brände kyssen het och pulsen i galopp, väl hundra slag hjärtat slog för varje vingat steg hon tog. Tralilalala, -.

Nog blev hon något mera lugn, då att hon modern sagt, och denna med ett om och men sitt bifall därtill lagt, samt även några manings ord hur falskhet är stor på jord. Tralilalala, -.

Att Erik ej otrogen var, det visste Karin nog, och därför alla sköna ord med livad håg och själ, Hon snällt från rock till vävstol gick, för att till julen ha i skick. Tralilalala, -.

När veckans dagar voro slut och söndagssolen sken, flög hon så glattigt som ett bi, till täppans åkerren. Hon blommor plockade i hast och band därav en färgrik blomsterkvast. Tralilalala, -.

Med denna på sin psalmbok gick sedan hon till
Guds hus, Och säkert var att Erik fick den innan
solens ljus hann sjunka bakom bergen ner, ja, han
fick kanske ändå mer. Tralilala, -.

Så flydde månader och dar, ja, sommarn bort sin kos
Och hösten kom och Karin var ej mer den enda ros,
Som blommade i lundens snår så yppig som en blom-
rik vår. Tralilala, -.

En söndag satt hon hemma själv i ljuva drömmar
sänkt, Och speglade sig i den älv som rannförbi
dess tjäll. Hon satt där än då modern hon kom
het och röd från Herrans helgedom. Tralilalla, -.

Min dotter, sade modern ömt jag sorg till dig bär,
ung Erik har nu dig förglömt, han har en annan kär.
Det lystes första gång idag, att det är sant försäk-
rar jag. Tralilalala, -.

Med tårad blick och bleknad kind steg Karin häftigt
upp och såg sig häftigt om. Du kalla vind hon sade
styr mitt lopp, och med ett språng skön Karin låg
i strida älvens våg. Tralilala, -.

Om tvenne veckor Erik for till kyrkan med sin
brud, Och invid altarrundeln svor vid alla världas
Gud, Att henne uti nöd och lust med trohet älska
till sin död. Talilalala, -.

Ur templet bröllopsskaran skred med fröjdefull
musik allt efter ortens sed och bruk, Men mötte där
ett lik vid kyrkogårdens gröna port, det bars till gra-
vens stilla ort. Tralilala, -.

Vem är den döde som man bär ung Erik sporde nu,
Du säkert henne mins skön Karin är det ju, Som
döden i förtvivland fann, såsvarade en gammal man.
Tralilala, -.

Hemsk såsom döden till att se och mörk som stjärnlös
natt med dystra ögon stirrade, hov Erik upp ett skratt,
så vilt som ulvens hesa skrän och lopp från bröllops-
skaran hän. Tralilala, -.

Nu irrar han på da och natt med vanvett bygden kring,
med dystra vridna andledsdrag, ej frid på jordens ring.
Tralilala, -.

Men uti gravens stilla sköt skön Karin njuter ro,
Och sover där en sömn så söt i gravens stilla bo.
Och det gör mången ömsint mö, att tårar gjuta blommor
strö. Tralilala, -.

Sjömansvisa.

Ifrån främmande land hem till fäderne land kom
en yngling på gungande våg. Hoppet lyste och log
några toner han slog på sin harpa när stranden han
såg

Du strandfriska vind sköt så snabt som en hind,
du min farkost på gungande våg. Långt i fjärran jag
ser hur hon mot mig ler, du min barndoms förtroliga
vän, Ack, min Ängel uppå henne tror, hennes hjärta är
bättre än guld.

För min kärlek hon har till min åldrige far
är mig bättre än dottern så huld. Nu är strande där
men jag ser ingen där, eller är min syn så förstörd,
att jag ej kan förstå att i stugan ochså ingen synes
och dörren är stängd.

Nu där skymtar fram mellan björkarnas stam liten stuga med fönster uppå. Och bredvid på en häll står det nakna kapell med sin spira mot himmelen den blå.

Nu jag lade i land med min gyllene hand, och mitt hjärta slog glatt utav fröjd. När jag gick emot byn hördes lärkan i skyn hålla gudstjänst så glad och så nöjd.

Jag gick glad i mörk håg, men på kyrkogård jag såg tvenne gravar som grävorna grävt. Ej min aning bedrog men mitt hjärta det slog så att varje dess slag kunnat hörts.

Du strandfriska vind skjut så snart som en hind du min farkost på gungande våg. För mig långt härifrån där min glädje tar slut, farväl du min fader och brud.

En gammal skolsång.

(Denna sång har jag aldrig sett i tryck, om den förr varit det så är det mycket länge sedan, den tyckes vara utdöd i denna trakt.)

Roligt att i skolan gå ty där få vi lära, att Gud älskar barnen små, må vi honom ära, älska lyda ty han ger vad han nyttigt vara ser.

Räkna skriva här vi få lära goda seder, när vi bliva storådå skall det bli vår heder, om vi samlat kunnskap (fröjd?) under flit och bön.

Snälla barn en ängel har, som dem ständigt följer, från de stygga bort han far och sig undan döljer. Därför frukta Gud var snäll, och du somnar sött var kväll.

Och till slut vid livets slut själen då får vila, om vi redligt kämpat ut upp till Gud och vila. O hur ljuvligt sången då klinga skall i himlen blå.

4751

Sjömansvisa.

Farväl min unga sköna brud, jag måste bort från dig,
och när vi träffas vet blott Gud ingen på livets
stig. Hör, redan avskedstimman står, o torka bort
ditt ögas tår.

Nej, låt den stråla än en stund mot mig i ögats
frans, där ler på trohets asurgrund en evig kärleks
glans. I höstlig natt vid stormens strid blir där
min andas ljus och frid.

Säg mins du än den mörka lund där frid och skugga bor,
där vid en stjärnströdd aftonstund varandra svuro
tro? Och kyssar brann uppå din mun, som insegel på vårt
förbund.

Ack, gles och gul är linden nu, och stormen viner
höst, dock hopp och minnen skapas ju, ny vår i våra
bröst. Vi skiljas men med hopp och tro mot samma
himmel se vi upp .

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

26

En kyss ifrån din rosenmun du hulda giv mig den!
och luta dig som för en stund emot mitt hjärta än.
Så får jag drömma blott om dig där ute uppå stormens
stig.

När flickan uppå den fönsterkarmen svala sätter sig
och sjunger flämtande och varm sitt kvitter glad för
dig, Tro då att jag har sänt dig den, tro att den kom
ifrå en vän.

Gråt ej om i det vida hav en enslig bädd jag får.
Du kan ej pryda där min grav med blommor och en tår.
Du mins ju stundom mig ändå och längtar till mig i
det blå.

Men rostar ringen på din hand din kärlek och din
tro, då res ett kors vid havets strand där storm
och bränning bo. Dåförst som död du sörger mig, död
för min hembygd och för dig.

Vi blir du blek jag vet för väl det kan ej bliva
så, med varma strålar ser din själ ur trogna ögon
blå. Du himlens dröm du livets natt du själens fröjd
du livets skatt.

Ännu en kyss en enda blott och sen vi skiljas åt,
ännu en blick det känns så gott så himmelskt i min
själ. Min ros är du, en vind är jag och nu farväl
du är mig kär.

Kärleksvisa.

Alfrid och Ida..

Mossbelupen hydda står vid Hekles fot, höga granar
skydda den mot stormens hot. Men där inne sorgsna
minne livets storm en ros bröt av. Än på strand vi
finna kors på Idas grav.

Alfred skön som våren drog till fjärran land,
Blek med spriddahåren Ida grät på strand, glöm ej Ida
hennes kärlek hennes tro, tåligt skall ho bida
återkomstens ro.

Åren slöt sin bana trenne gånger om, saknad blev
en vana, ingen Alfrid kom. Van att lida stackars Ida
dolde smärtan för sin far, kraft att ensam lida hennes
hjärta har.

Och från röda kinden blomman vek sin kos, så har
sena vinden härjat söderns ros. Tårifylt öga mot det
höga, fåfängt höjde hjärtats bön, trohet batar föga
falskhet blir dess lön.

Enda dotterns smärta tär den gamles bröst, ömt hans
fadershjärta skynda att ge tröst, gråt ej Ida till
din sida snart jag Alfrid återför, blott för dig
jag vida bort en vallfärd gör.

Ida gick till ^{*stranden lukt av älskade*} namn, ritade i sanden månet älskat
namn. Morgondimman middagstimman suckande hon andas
där, månens bleka strimma finner henne kär.

Skyhögt vågen svallar över havets bryn, rysligt
åskan skallar blixten delar skyn. Skepp förstöres,
nödrop höres, vraken slungas emot land, och av vågen
föres mångt vrak iland.

Av förfäran slagen Ida såg sin far, redan skunt för
dagen gubbens öga var. Dödsminuten är förfluten,
döden redan kallar mig, Alfriids tro är bruten han har
sviket mig.

Nu sin hand han lade i sin dotters hand, ett farväl
hansade far till fridens land. Dödens vingar, mörka
vingar med ett hemskt och smärtsamt ljud, samme
Ängel bringar Idas själ till Gud.